

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PÓ GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svake subote

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 30. svibnja 1908. god.

Broj 5.

Prinosi za širenje „Prave Pučke Slobode“. Od raznih prijatelja „Prave Pučke Slobode“ iz Sinja i krajine primismo K 100.

Od prijatelja puka iz Zaostroga K 20. Od I. B. iz Trogira K 7. Od učeće mladeži iz Zadra K 21. Ukupno K 148. Prije izkazano K 10, svega K 158.

S ovom svotom predplatismo po želji dobročinitelja 79 siromašnih težača u raznim mjestima naše pokrajine. Dok ovim prijateljima puka svesrdno zahvaljujemo, molimo prijatelje da sliede ovaj hvale vrijedan primjer.

Vodja takozvane Pučke Stranke.

U 3-ćem broju progovorili smo ti, puče, o Smoldaki, utemeljitelju Pučke Stranke u Dalmaciji. Danas ćemo se pozabaviti drugom perjanicom te stranke Drom Vicom Iljadicom. On je član svoj okolici šibenskoj vrlo dobro poznate obitelji, koju pozna narod iz onog žalosnog doba, kad je ona za punih 30 godina pašovala na obćini. Dok je bila na vlasti, ne padao joj na pamet mali puk. Onda mali puk bio je „marva“, kako ga je zlatni Mijo volio zvati. Neka je već od onog doba prošlo eto nekoliko godina, narod ove obćine još gnjevom i prezirrom spominje obitelj Iljadica. Pa da se je baš u toj obitelji rodio usrećitelj i spasitelj maloga puka?

Što je dakle taj dotur Vice? On je učio zakon. Pa je li zar odvjetnik? Pisao je u kancelariji jednog odvjetnika, da će i on postati avokat, al' čovjeku dodijalo, kad vidio da treba raditi. (Hm!) Je li onda bilježnik (nodar)? I tu je on bio; počeo vježbati, al' kako je i tu trebalo raditi, dosadilo, pa ostavio brzo i to. (Nije loše!) Pa što će sad? A ne ostaje mu već u činovnike, pa eto ga na sudu. Brzo ti je on upoznao da i tu valja raditi, pa bjež on i odatle kao oparen. (Evala!)

Prošao je tako dur Vice sva zvanja na koja ga je njegova „veleučenorost“ upućivala i sva mu dodijala i sve napustio, pa sad bez raditi ništa, šeta gori doli po Poljani, a u časovima velike dosade ide u „Kolo“ pjevati, da pjevajući spasi mali puk, spasi domovinu od propasti!...

Lako je, doture, pjevati, kako je lako o ljubavi za narod govoriti i pisati.

Ali imao si se ti radom, radom, radom, samoprijegom, požrtvovnosti i drugim vrlinama iztaknuti, pa bi onda istom zaslužio staviti se uz bok narodnih perjanica i pravo imao da te narod sliedi, da mu budeš „vodjom“.

Doćim što od tebe vidimo? Vidimo da se protiviš onim, koji svim srcem i svom dušom rade i zauzimlju se za puk. Prvaci naše stranke prava u Šibeniku nametnuli su se kroz malo vremena što su na upravi grada poštovanju čitave pokrajine. Nametnuli su se ne mlateć praznu slamu, ne riećima, već marljivo i požrtvovno radeći za puk. Kroz jednu samu godinu preko redovitih posala urediše „Ubožki Dom“, gdje najpotrebniji nalaze pripomoći i zakloništa. Zasnovaše „Poljodjelsku Blagajnu“ s kojom su dosad već stotine obitelji spasili od propasti, izbaivši ih od žvala kamatnjačkih. Ustrojiše „Radničku Zadrugu“, pod okriljem koje zanatlija će se i njegova obitelj tjelesno i duševno preporoditi. Za težača uobće učiniše „Grijalište“ da od žilavice kroz samih 20 dana može imati navrnutu lozu sa gotovom mladicom i tako godinu i dvie prije dobiti plod od loze. Itd. Itd. Pa biste li vjerovali? Dur Vice grdi, ruži i napada ove ljude. A da on pravo ljubi „mali puk“, kako kaže, on bi ih imao podpomagati i š njima raditi skupa.

A jeste li ga vidili u politici? Bio narodnjak, bio hrvatske stranke, a sada? Zadnje kršćenje dobio na skupštini demokrata u Splitu, gdje se je već očitio proglasio naprednjakom. Pri izborima kupio pristaše i kod talijanaca i kod srba. Sve i sva izmišljao samo da bez truda (to je glavno) može liepo i častno živjeti. Ali vara se on sve u šesnaest. Nije više narod „marva“, doture!

I eto takav čovjek nameće se za vodju naroda i on kaže da ljubi mali puk. I on poput Smoldake više iz svega grla, još niko za puk nije učinio ništa. Pustite mene (eh! eh! eh!) pa ćete viditi što ću ja za „moj“ puk učiniti!

Neka ti, doture, vjeruje tko hoće. Bez teškoga truda i ozbiljnoga rada ne može se ni sebi, a kamo li će se drugom koristiti.

Još samo jednu, pa ćemo za danas svršiti. Dur Vici malo zapinje jezik. To je naravna mana za koju nije odgovoran. Ali je nevjerovatno, kako se

kadikad unutarne njegovo osjećanje složi s tom naravnom pogrješkom. Kad on hoće n. pr. da izreče „obćinske jasle“, a to je često kad na samu s braćom govori, onda ga je ovako čuti: oooooo (Bože prosti kô da će od mila zapjevati!) či či čin...ske ja ja ja ja ja ja ja (ugodno mu kada se u onim jaslam nahodi) s s s s s (daje znak drugim da muče, neka sâm do kraja uživa) i onda već izbaci le le le le le... kô da se oblizava od puste slasti te rieći. Jednom ga tako slučajno čuli, pa smo u sebi rekli: i dobro kaže očinske na mjesto obćinske jasle, jer tako i nehote potvrđuje kako mu je obitelj obćinsko držala za očinsko...

D.r Iljadica i njegova garda na skupštini u Splitu.

III.

8. Dotur Vice i pučke knjižnice.

Ono što niesmo znali prije, evo znamo sada. Rodoljubi i to baš oni, koje dotur Vice zove „za groš političari“ postarali su se, da u našem gradu bude podignuta pučka knjižnica, a dotur Vice kao obićno, stao je ometati patriotima patriotski posao. On je hotio „Kolo“ pretvoriti u pučku knjižnicu, da pita mladost pokvarenim knjigama i gnjusnim romanima. Rodoljubi shvatili su, što dotur Vice misli i naravno nisu se puštali, da ih on za nos vodi. Oni gođe dalje svoj patriotski posao bez gledati na ono, što dotur u „Kolu“ radi, a na čemu mu oni sigurno, a i mi, ne zavidimo.

9. Dotur vice i Seoska Blagajna.

Prije neg je došao dotur Vice sa nauka iz Praga, bila je osnovana seoska blagajna, a zvala se „Poljodjel. Zajmov. Blagajna“ župe: Voroša, Grada i Doca. U ovu blagajnu mogao je stupiti svaki gradjanin, svaki rodoljub, ali što mi vidimo? Ni jedan od onih, koje dotur Vice broji u demokrate, nije u blagajnu stupio, pa ni isti dotur Vice, ni njegova braća. Liepi napredak blagajne, koja broji do 700 drugova i pravi je spas težaču, usilovao je glavnu skupštinu, da promieni naziv blagajne, što je i učinjeno, a zove se: „Poljodjelska Zajmovna Blagajna obćine Šibenske“, te je tim pretvorena u pravu obćinsku blagajnu, u koju može da stupi svaki pošteni obćinar. Je li dotur Vice i njegova kuća stupila u blagajnu? Nije.

Doturu je Vici do rušenja i do plandovanja, a ne do gradje i rada. Liepi napredak blagajne smeo mu je i onako smetene račune i osnove, te je stao da misli, kako

bi osnovao blagajnu u Docu. Za ovo bio se je obratio na zemaljski odbor za uputu, savjet, kasu, knjige i što je glavno za novce. Zemaljski odbor mu je odgovorio, da on ne može podupirati dvie blagajne u istom mjestu i tim dao zasluženi leciun našem Vici. On na mjesto da se udre u prsi i priznade svoj prljavi posao, ima srčanosti da u Splitu pred 1500 duša na glas viče, da smo mi njemu krivi, što nije mogao osnovati svoju blagajnu sa pokrajinskim novcem. Vice, Vice, valja imati dva prsta...

10. Dotur Vice i srednje škole.

Da čovjek ne čita crno na bielom gotovo ne bi vjerovao, kako je našem Vici laž prirodjena. Virujte, da je on učio u Pragu dvanaest godina, na mjesto da postane dotur, da nauči kako će prodavati ćucima rog za svieću, ne bi bio bolje izučio. On kaže, da su ljudi oko „Kola“ pokrenuli pitanje srednje škole. Nije čudo, jer je naš Vice mlad, a kako je mudar sve lako zaboravlja, što mu se ne može zamjeriti, jer je pun posala. Šta ćete, paragrafe je zamienio sa notama, a to nije lak posao.

11. Dotur Vice Iljadica, „Kolo“ i izbor Smodlake.

Da ugoditi doturu Smodlaku, dotur Vice govorio je u Splitu, da je „Kolo“ izabralo dotura Smodlaku za zastupnika. Ovo je jedna obična laž dotura Vice. Čuj, narode, pa sudi dotura Vicu.

Pravaši i drugi naši građani želili su, da Smodlaka postane zastupnik, jer je Smodlaka onda bio pravaš. Pok. Šupuk tome se je opirao. Ne zaboravi, puče, da onda nije ni bilo „Kola“. Dotur Vice i njegova kuća mrzili su pok. Šupuka, da ga nisu marili ni štampana viditi. Dotur Vice i njegova braća, da se osvete pok. Šupuku t. j. da mu ogorčaju žalostne dane, po noći su postali pravaši i stali kupovati glasove za Smodlaku i tako je Smodlaka izpao mjesto Mazzure iz Tiesna. Pravaši radili su za Smodlaku, kao pravaša, a oni nepravaši radili su iz mržnje, iz prkosa protiv pok. Šupuku. Da nije bilo pravaša, ne bi ni Katnić bio ispaao za zastupnika. Oni t. j. Iljadičina kuća radili su i protiv Katniću sasvim da su mu se izkazivali kao prijatelji, ali pravašima je bilo dosta, da dobiju Smodlaku. Oni politički neprijatelji pok. Šupuku niesu mu htjeli tim sasvim ogorčiti žalostne stare dane, a Iljadičići su hotili i želili.

Pok. Šupuk uvidio je poštenu postupak pravaša, s njima se je izmirio, a Iljadićeve kao izdajice od sebe odbio.

Evo, narode, evo, varošani, kako su oni radili protiv pok. Šupuku, a tebi govore, da su ga oni poštovali, ljubili kao ćacu. Ako su ljudi, neka nas pobiju, neka nas utjeraju u laž.

12. Tko je za dotura Vicu, a tko protiv njega.

Dotur Vice viče sve u šesnaest: „Cio Šibenik je uza me“. „Moja je velika nepredobiva vojska puno veća nego Ksersova i Napoleonova“. Ovako govori u Šibeniku, a čuj, narode, kako govori u Splitu.

On veli, da su protiva njemu djeneralu silnom kremenjaku i njegovoj silnoj vojski, koja da nema puno kapurala, još manje felbaba, oficira, majora, svi i svak.

Protiv njemu je poglavar sa svojim činovnicima, biskup sa svim popovima, sud sa svim činovnicima, nadzornici sa svojim pod-

redjenicima; proti njemu je općina, biskupija, popi, fratri, vlada, korupcija, banka, blagajne itd., itd.; protiv njega je „Hrv. Rieč“, naš list, „Narodni List“, „Hrvatska Kruna“, „Prava Crvena Hrvatska“, „Dan“ i „Velebit“. Evo ovi su svi i jesu doista protivu doturu Vici, a on ipak govori, da je sve i svak uz njega. Kako je svak uz njega, kad su svi protiv njemu, svi ovi što ih je on nabrojio sačinjavaju jaku i nepredobivu vojsku uma i značaja, koji ne mogu radi svog ponosa, radi naroda i narodne časti biti u „kolu“ ala Vice Iljadica. Ako nikada, to je ovaj put dotur Vice rekao istinu i to pravu istinu, dok je mislio reći da je sve uz njega, dokazao je, da je sve i svak protiv njemu. Tako je sam sebe osudio. U ovo dvanaest točaka protresli smo i ako suhoparni govor dotura Vice. Da našim čitaocima bude sladji, mi smo ga začinili ovde onde sa malo rieči, da se oni i nasmiju, jer bez ovoga, čitajući sam govor, zadriemali bi, kao što je bio zadriemao Hanibal, dr. Smodlaka i prof. Šurmin. Kad su se probudili, Šurmin šapće Smodlaku: Jao ti je narodu i Hanibalu s ovakovim drugom. O kmetskom pitanju progovorit ćemo drugi put.

„Pučka Sloboda“ i „Sloboda....“

Fabrika dra Smodlake u Splitu izdaje dva lista za širenje nezdravih misli i načela. Jedan je posvećen raji i nosi na čelu naslov „Pučka Sloboda“, drugi je za finu čeljad, za veliki stalež, a zove ga naprosto „Sloboda“. Oni, koji pomno prate prekrivene težnje ove druge Slobode, kažu da, ako je dotur Smodlaka prvu prozvao pučkom, da je mogao drugu slobodno krstiti gospodskom.

U obe „Slobode“ piše jedna ruka i misli jedna glava, ruka i glava Dotura Smodlake. Jedna ruka piše i jedna glava misli na dva različita načina! Sam Dotur Smodlaka daje svojim pristašama dvie različite slobode, pučku i gospodsku. Rimljani su imali boga Jupitra sa dva lica: komu se nije svidio s jedne strane, gledao ga je s druge. Tako dotur Jozo, sa pukom pučki, a sa gospodom gospodski, da gospoda ništa ne izgube a puk ništa ne dobije. Ovaj će ostati u nevolji, a oni, kao i prije, u obilju. Demokratsko je evanđelje, zavezati pamet puku, da ne vidi što od njega rade.

Mi ćemo, ako Bog dade zdravlja, malo po malo iznositi u čemu su nesložne dvie „Slobode“, za danas ćemo kazati u čemu su ipak složne.

I.

Vodje demokrata i naprednjaka neprestano iztiču da su dobri kršćani, svoju stranku zovu „strankom božjom, uprav poslanom od Boga“, pače da je to „jedina stranka, koja vrši ono, što je Isukrst učio“. I ako je sve to malo, nadodaju da je ona „prava sliedbenica božanskog Isusa i njegove nauke“.

Ne ćemo na dugo razpravljati kako je grdno takovo pisanje. Puštamo rieč jednom čestitóm Šibenčancu, koji se poslie skupštine u Splitu razkrstio od demokrata.

„Ti znaš, prijatelju, koliko sam ja radio za ovu takozvanu pučku stranku u Šibe-

niku. Mnogo sam potrošio, mnogo izgubio, a od tuda nikakve koristi.

Otišao sam zovoljan na skupštinu u Spljet, ali sam se uvjerio da u stranci nije sve čisto. Neprestano izticanje Smodlake, Iljadice i Makale da su oni za vjeru, meni je palo u oko, jer pisati proti svećenstvu, a biti za vjeru, to se ne može složiti. Naučili neke težake, pa i oni na skupštini udri nemilosrdno proti svećenicima, iztičući sebe kao dobre kršćane. Jesu li dobri, ne treba da se hvale toliko, neka dokažu. Ako nisu, pa makar i škapulare na sebi osili, ja ih smatram za varalice.

Smodlaka i Makale mogu znati koliko se plaća odvjetnika za svaki spis. Iljadica mogao bi nam kazati kako se može živiti, a ne raditi; ali da oni, koji nisu od zvanja, znadu bolje kršćanski nauk od svećenika, to mi nikako ne idje u glavu.

Čudnovati su ovi demokratski doktori! Uvijek viču da je za svećenike evanđelje, a za njih da je politika, međutim oni hoće za sebe ne samo politiku, nego i misnicima iz ruku otimlju evanđelje. Ovako oni puk varaju. Sad sam ih upoznao, pa sam ih ostavio“.

Kao ovaj razboriti Šibenčanac mislimo i mi. Evanđelje služi demokratima dok se ušuljaju u kuću našeg dobrog puka, a kad ga privežu k sebi, onda će oni s evanđeljem o zemlju. Vjeruj, puče, da ovo nije šala.

II.

Druga stvar u čemu se slažu dvie „Slobode“ jest da misnik mora se brinuti samo za crkvu, živiti u svojoj kući, a selo ostaviti njima. Zašto oni tako govore i slipe vide, hotili bi guliti i varati puk, a da im misnik ne smeta.

Ja mislim da osim crkve, župnik se mora skrbiti i za selo. Čujte demokratski doktori, i promišljajte.

U selu B.... bujni potok razrovao njive i usjeve, pitamo: može li se župnik zauzesti da vlada to uredi?

U selu V.... nabrekne rieka svake godine polje natopi vodurinom, koja za sobom ostavlja smradnog i škodljivog blata, pitamo: može li se župnik zauzesti da se ta rieka ogradi?

U selu J...., jaruge razvaljuju nasipe i ograde, pitamo demokrate: može li se pobrinut župnik da vlada štetu ukloni?

U selu T.... obila krpa vinograde a u selu Z.... suša uništila usjeve, pitamo demokrate: može li župnik zauzest se da vlada priteče u pomoć unesrećenom puku?

U selu D.... zaraza je malarične bolesti, mnogi umiru, a mnogi su od groznice i okržljavili. Liečnika je u selu riedko viditi, pa pitamo demokrate: može li župnik držati dobrih liekarija da narod očuva od očite propasti?

U mnogim selima žiloždera je uništila vinograde, pitamo demokrate: može li župnik uputiti seljane da učine prijavu, e da budu oprošteni od poreza? može li ih župnik naučiti da sade amerikanicu?

Mogli bi još sto i sto upita učiniti bezdušnim demokratima, ali je ovo dosta, jer svak vidi da župnik sve to ne samo može nego mora za selo učiniti. Nije za njega sama crkva.

I župnici čine. Pitajte vi pučki gulitelji, državne i občinske vlasti koliko puta k njima

dolaze župnici za potrebe svoga sela. Idju u Zadar za to, putuju čak i do Beča. Neka vam kažu naši zastupnici koliko ih muče župnici za dobro svojih župljana. I zauzimanjem župnika mnogi se potoci i jaruge uredile, mnogi zdenci otvorili, ublažila zaraza malarične bolesti, mnoge pripomoći vladine dobivene, na više mjesta otvorena pošta i brzojav i škole utemeljene itd., itd.

Eto vam demokratske ulizice što vriedi za selo jedan župnik, koji kad se ne bi zauzimao za dobro svoga sela, mi bi ga prvi osudili. To je njegova dužnost. Nek on radi a ne haj, kada demokratsko pseto laje.

Pitamo demokratske perjanice Smodlaku, Iljadicu, Makalu, Tartalju, Pervana, Werka, ove doture, koji žive u obilju, bili oni se nastanili u našoj pustošnoj zagori, da tu sprovadjaju život, i providjaju puk, koliko ga providja jedan marni župnik? Lako je njima u Splitu, Zadru, Šibeniku kule graditi i gospodski živiti, ali im smrdi nastanit se na vilovite i krševite gore, gdje čami naš siromašni puk.

Puč, čuvaj se varalica, ako ne želiš da te demokratski prsti ne ogule i u veću nevolju ne bace. Otvori oči i upoznaj tko ti je pravi a tko krivi prijatelj. Kad bi se tvoj župnik samo brinuo za svoju crkvu i živio samotno, zatvoreno u svojoj kući, kako govore demokratski derači, tada bi ti izgubio najvećeg dobrotvora u selu. Ovo upamti i ne daj se varati ni od gospodske ni od „Pučke Slobode“.

Pjesma radnika.

Radnik ja sam, ponosan svog zvanja,
Ne zazirem od sklada i znanja,
Radnik ja sam, ali član svog roda,
Znam što vriedi narodna sloboda.

Malen jesam sâm i bez sloge,
Ali kad nas vide složne mnoge
Gdje tražimo skupa svoja prava
Svak nas sluša, časti, uvažava.

Radnici smo svi na širnom svijetu
Za slobodu radit nam je svetu,
U slobodi tek je život pravi,
Za taj život mora da smo lavi.

Svi moramo na okupu biti,
Drugče ćemo kô i do sad gnjiti,
Zalud ćemo pitat prava svoja,
Sloga, stega slavi megdan boja.

Mnogo nas je radnika Hrvata
Što nas još te mrak mrtvila hvata,
Al ga sada razpršiti treba
Da ogrije i nas sunce s neba.

Radnici smo, al ne mučenici,
Samosvjesni mi smo trudbenici,
Što hoćemo bit koristni rodu
Pomoć njemu, uskorit slobodu.

Mnogi radnik neosviešćen spava
Za narodom ne boli ga glava
Dušmani ga rodu otudjili
U njem čuvstvo hrvatsko ubili.

I za to je kao rob još njima
Što je teško nam radnicim svima,
Svi smo braća, razlike tu nema
Jednaki smo tute svi posvema.

U kolo se, radnici, hvatajmo,
Sebe same štujmo, ozdravljajmo,
Prepušteni bjasmu sebi sami,
Bazali smo po kršu i tami.

Sad se eto i nam sunce smije
Ljudsko srce i za nas sad bije
Udružene hoće da nas vide
Pravi ljudi, što se naš ne stide.

Neka padu s našeg tiela lanci
Što nam davno skovaše taljanci
I Mlečići držeć nas u tmni,
Otimljuć nas miloj domovini.

Amo, braćo, ruke jedan drugom,
U kraj više s poniženjem, s tugom,
Budmo ljudi, budimo Hrvati,
Hrvatska je naša mila mati.

Radnici smo, poštene i častni
„Sklad i rad“ je svedj naš barjak krasni,
Uviek ljudstvom nek nam sjaju lica,
Proklet bio roda izdajica.

U „Zadrugu“ pohrlimo složno,
Radništvo će u njoj biti možno
Brat nek bude svedj uz brata svog
A nad svima jedan otac — Bog!

Šibenik. J. U. radnik.

Naši dopisi.

Zablaće.

Bilo bi vrijeme da se slavna vlada i nas sjeti. Selo veliko a bez crkve, bez župnika i bez groblja. Siromašni jesmo, al bismo drage volje i mi svoj dio priložili. Vladi, vlado! Staraš se za nerazborito blago, vrijeme bi bilo da se i nas sjetiš.

Srijane (Gornja Poljica).

(Demokrat duga jezika a ne dobra glasa). Evo da se čuje glas i sa ovih strana. Demokratska stranka hoće da se ovdje utabori, ali su joj slabi temelji. Njihovo klepetalo Mata Burića (zvan Macuka, jer puno govori a malo misli) valja da dobro poznate. Njemu je svaka svetinja na peti od noge, a on sam ne valja šuplja boba. Pukao bi da ne brblja i smutnje ne sije. Htio bi biti sve u selu, a svak od njega ka od vatre. Ako neznate za čovjeka, koji u selu prijatelja nema, eto vam Macuna u Srijanim, od koga svak okreće glavu kô kršteno od nekrsta. Nezna ni čitat ni pisat, a dotur Smodlaka posvetio ga za apoštola u Srijanim. Tako je našla tikva čepinu. Dolazi mu nekoliko brojeva „P. Slobode“ a on je silom tura mladim u ruke, koji mu se smiju kao budali. Mrzi popove, jer ga ne htjeli u crkvinarstvo, mrzi selo, jer ga ne htjelo glavaram. Eto ga sada Smodlaci može ga učiniti zastupnikom . . . . buha.

Zaton.

(Napovratku sa demokratske skupštine.) Sa demokratske skupštine prolazila ovuda kući svojoj dva kotarca. Došli k meni u krčmu. Razpreo se razgovor. U Spljetu dao Dorbić njima bakšiš, pa ljudi bili pripralni da i drugoga napoje. Razabro ja da bi se oni lako i nakresali, pak uzkratim vina. — Nije im to izprva drago bilo; al kad smo se o piću i njegovim posljedicama narazgovorili, dadoše mi pravo, i da mi evala ko pravome čovjeku. Stanu oni pričati o skupštini. A kad su od mene čuli i više toga, nego li su i sami znali, pa kad su razabrali što poštenjaci govore i sude o Smodlaci, Makali, Dorbiću i Pendulu, borme se ljudi zamislili i sve pitaju, da li je to moguće što se o njima priča. Kad im ja reko, da je Smodlaka, novcem dobivenim doktorijom, sagradio u

Spljetu palaču, da živi ko gavan, da je pun novaca, oni ništa nego jedan drugoga u čudu gledaj. Pripoviedali oni, kako su im u Spljetu govorili, da Smodlaka pučane brani muke, i da je puki siromah. — Ja njima nabrojio mnogi grieh Smodlakin i njegove družine, dokazao im ja, da oni ženju, a da čoravi narod za njih ore i sije. Vidili oni, da ja ne lažem, već da istinu govorim, pa jedan od njih najpametniju izvalio, da je lako župniku dati redovinu, ali da je teško doktoru deračinu. Kupili oni u mene tri „Prave Pučke Slobode“ i obećali, čim doma dodju, Smodlaci povratiti njegove, a da će odma pisati neka im se naš list šalje. I odoše s Bogom!

Stankovci, 21. svibnja.

(Demokratske laži i krasni prihod jednog demokratskog doktora). Ova mo se svak krstio i desnom i lievom kad je doznao za laži u zadnjoj „Pučkoj Slobodi“. Od onoga nije u crkvi niko ništa čuo, jer nije bila spomenuta ni „Pučka Sloboda“ ni Smodlakova stranka. Ova golema laž selu je doniela dobra, jer je puk jače zamrzio na demokratsku stranku, pa za živu glavu ne vjeruje više njezinim lažnim prorocima. Mi javno tu laž odkrivamo, da puk, koji nije od hašeg sela, ne bude prevaren. Ima vam ovamo neko drte poznato ka „budačka bluna“, koji se sprijateljio sa sinjskim prorokom, pa ti on, junačina, namrči kartu punu blata i laži i šalje je Smodlaci u Split, koji kad vidi da se tu radi o misniku, primi blažo za suho zlato, izpiše dopis i š njim u „Pučku Slobodu“. Taj dopis nije za dobar uzgoj, ali ne mari, dosta je da puk pokvari. A znate li za što se „budačka bluna“ upisala u demokrate? Za to, jer ne će da radi. Eh! da bi radio, barem bi svojim roditeljima dao koru kruha u stare dane. U ostalom. ako on nadje i sama dva poštena podpisa, da je istinito ono što kaže, pravni smo u ime muštuluka dati budačkom deranu 10 K, da kupi gaće. Koliko se demokratske perjanice brinu za dobro maloga puka, dokaz je, da jedan odvjetnik u Zadru uzeo je jednom seljaku za sama dva puta što mu je bio na sudu 120 K. Znajte da je taj odvjetnik odbornik pučke stranke! Ala puste ljubavi u demokratske gospode prema malome puku. — T r n —

Posebni Poučni dio

„Prave Pučke Slobode“.

Prijave o lipsanju blaga. Povodom mnogobrojnog crkanja blaga a osobito vunjadi u ovom političkom kotaru odnosno u području občine Skradinske, te obzirom na okolnost da usljed propuštanja propisane prijave o uginuću blaga sa strane dotičnih posjednika, nije se mogla ustanoviti narav bolesti, odnosno pravi uzrok crkanja, jer nije bilo razpoloživih mrcina; — občina pozivlje sve posjednike životinja da svaki slučaj živinske bolesti prijave odmah.

Radi ustanovljenja naravi bolesti biti će odaslan c. kr. živinar na lice mjesta, a to jedino u onom slučaju, u kojem će ovaj imati na raspoloženje životinjsku lješinu. Stoga prikazuje se potrebitim, da u slučaju crknuća bude lješina na neškodljiv način sačuvana do dolazka c. k. živinara.

Proti onima, koji bi u sličnim prigodam popustili prijavu, biti će zametnut kazneni postupak.

Težacima. Sadite, ljudi, oprezno amerikanicu. Pod lozu stavi svoje najbolje zemlje, a dosta ti je imati polovicu vinograda koliko si imao prije. Amerikanica rodi obilno, dvostruko. Moglo bi se — nedaj Bože — dogoditi, da u obilnosti vina, nebudeš ga mogao ni prodati ni darovati. U goru zemlju sadi voćna stabla: kruške, jabuke, višnje, bajame, i drugo što i sam znaš.

Ekonomске prilike izseljenika na nasadima kave u državi Sao Paulo (Brazil). Kao što svake godine tako i godine 1907, vlada je države Sao Paulo unaprijed odredila broj izseljenika za uvođenje kojih plaća određenu svotu plovitbenim opravništima. Taj je broj bio ustanovljen za prvo polugodište godine 1908 na 10.000 čeljadi.

Svaki izseljenik mora da bude isključivo Europljanin i ima se ukrcati u jednoj evropskoj luci.

Navedeni je broj od 10.000 naseljenika primjeren okolnosti što se žetva kave god. 1907-1908 ne smatra podnipošto dobrom. Većina naseljenika određena je za nasade kave. No nagrada na ovim nasadima nije takova, da bi austrijski iseljenici mogli što prištediti s obzirom na to što nijesu priviknuti na pripadnu radnju i na podneblje, pa i s obzirom na njihove veće zahtjeve življenja.

Prigovori i odgovori.

Pozor! Članovima Radničke Zadruge javlja se ovim, da se uplaćuje članarina svake nedjelje od 10—12 sati prije podne u prostorijama „Hrvatskog Sokola“.

Joško demokratu Šurminu. Da dokazemo kako je lagao gosp. Šurmin naveli smo šest razloga. „Kremenjak“ se osvrnuo na ovaj naš članak, ali ni jednoga (pazite!) od naših razloga nije ni pobio ni naveo. Ljuti se do ludila i udara prostačkim rječevinama na sve i svakoga, jer je to njemu omiljeli zanat. Mi pozivljemo nepristrane čitaocce, da opet pročitaju naš članak pa i pisanje „Kremenjaka“ i neka sami sude na kojoj je strani istina. Možemo li pravednije govoriti?

Još o ispravku župnika D. Kraljice. Čuli smo da taj ispravak „Kremenjak“ nije cjelovito tiskao. Ovo je zaista gadno, jer znamo da se čovjek može prevariti, ali kad upozna istinu, htjeti ostati pri svojoj i to prievaram, očiti je znak da ne drži ništa do svog obraza. I ovo je jedan dokaz više da je „Kremenjaku“ zanat lagati. U slast!

„Reci mu, da ti ne reče.“ Ovako misle izgubljene duše oko „Kremenjaka“ kad što pišu. Iz gliba i smrada što im se staložio u savjesti i u srcu, oni grabe punim rukama, jer znadu, da ga ne će nikad ponestati, pa ga bacaju na sve one, koji ne će i ne mogu dopustiti, da onakovi ikad više podignu glavu iz dubine, u koju ih je sam puk radi njihovih grieha i opačina osudio i pognjurio. Sve ono, što se može njima u pō biela dana u oči kazati, prišivaju oni drugima. Prišivaju poštenim rodoljubima, da su politički špekulanti, funcuti, vrtikape i koješta, a kad tamo oni baš oko „Kremenjaka“ nisu drugo nego pelivani, maskare, koji ne mogu ni časak stati bez obra-

zine, jer kad bi je skinuli, ukazali bi lica, koja su puku našem tako omrzla, da ih već nikada i nikako ne može vidjeti i trpiti.

Koji su to oko poganog „Kremenjaka“? Iljadičići, na čelu im Pendul, kojem u pomoć dolazi poštanski činovnik Lovrić i bivši meštar Makale. Takovi pišu u taj list kojega uredništvo dadoše jednom Marinkoviću, a kad pišu onda odavaju uvijek svoju golotinju duha, a otrovanost srca. Ima netko tko pomaže tu njihovom izdajničkom radu. Ako se o njima kao društvenim odpadcima može mnogo i mnogo toga reći što se ne može reći o njihovoj gnjusnoj politici? O tome će bit govora.

Radnicima. Pred nama je list što piše jedan naš težak, koji lani ode u Ameriku. Tuži se jadan, da nema radnje, da nedobiva nego samo koliko mu je dosta da neumre od gladi. Nepozna se dobro nego kad ga se izgubi. U listu kaže: „Daleko sam od moje jadne žene, od mile dječice, od rođjaka i prijatelja, nemam kućice ni postelje moje, nemam tko će mi pripraviti, okrpiti oprati. Pokaži svakomu ovo pismo i nek se čuva. Eto me, samo da mi je skupiti za put“. Narode, pamti ove rieči, stoj doma!

Svega po malo.

Popravak crkve. Vriedni zakupnik Alfier Mate, zlarinjanac, popravlja sakrestiju sv. Jakova. Pametan je to čovjek, vješt u svojem poslu, a njegov sin i sinovci, ništa mu nezaostaju. Baš je duševnim ljudima povjeren posao, i oni će ga izvesti a podpunom redu, solidno, na podpuno svačije zadovoljstvo.

Noćas je vatra mnoge naše obitelji dovela do prosjačkog štapa, jer je uništila sve što se u njih nalazilo. Vatra se je pojavila u kući pok. Šime Milete, a pošto su uz njegovu vezane i one Nike Milete, Vice Milete i drugih, zahvatila je maha tako, ter je u sat-dva sve uništila. Osjegurano bješe samo ono pk. Šime Milete. Kuća i pokućstvo Nike Milete i ono udovice Marije Baljkas na žalost nije, pak su ovi uprav uništeni.

Dok ovo javljamo, molimo sve prave prijatelje puka, da ovim jadnicima priteku u pomoć!

Upozorujemo svu našu braću težake, da osjeguravaju svoja imanja, jer za ono par šoldi što plate društvu, bivaju naplaćeni u ovakim nesretnim prigodam.

Parobrod. Na 20 t. m. odvezaše nam „Galateu“. Ode pričati u Trst, kako je tvrdji hrvatski kamen od švabskoga željeza. Još će tkogod zube stući o naš krš, nek se nosi od nas, bolje mu je!

Dva radnika. Idu oni i razgovaraju se. Ja sam za njima. Idem brzim korakom. Dobri su mi znanci. Zdravi bili! „I vi veseli“ odgovore oni meni. Što se razgovarate? „Govorimo o Blagajni i o Zadruzi neznademo komu da podjemo upisati se“. Na dvie ure čekajte me na „Škveru“ ja ću vas povesti. Pametna je ta vaša odluka. Bože sačuvaj potrebe, Blagajna će te izbaviti nevolje i pomoći će te u nevolji, a u nezgodi. bolesti i starosti Zadruga će te uzdržati, Na utamačenu uru sastali smo se. Oni su se upisali i evala im. Ugledali se ostali težaci i radnici u ova dva, njihova je korist.

Ugarska. Ovdje nije baš mirno kako bi Magjari željeli. Tlačeni narodi uzdišu, plaču

i viču, što čuje sva Evropa, a to i jest Magjarima teško i sramotno. Hrvati, Slovaci, Srbi, Sasi, Rumuni: svi će za jedan štap proti zajedničkom tlačitelju bahatome Magjaru. Kad stupi u kriepost zakon o obćem tajnom pravu glasovanja, nastati će crni dani za silne Magjare. A doći će taj dan prije ili kasnije i nije daleko. Svaka sila za vrevremena.

Macedonija. Ovdje se otimlju o posjed Bugari, Srbi, Grci, a iza Turske Švabe. Englezka i Rusija valjda će se najzad sporazumjeti da se pravedno rieši ovo pitanje, da se braća krsćani unapried ne kolju a na tudju korist. Robilant, novi zapovjednik ožučništva, obećaje, da će stati na rep zmijama otrovnicama, inostranim smutljivcima, koji tamo dolaze da bune narod. I vrieme bi bilo da se mir povrati!

Crnagora. Knjaz Nikola stao graditi novu ogromnu trgovačku luku u Baru. Sa Dunaja tu će svršavat prometna željeznica i spajati ga sa Jadranskim morem i sa Italijom. Samo da bude na korist junačke Crnegore!

Afrika. U Kasablanki još nije mirno. I nekidan bilo tu i ranjenih i ubijenih. Zle su prilike za Francezku, koja neznade i neće reda da stavi kod svoje kuće, a ide u tudju zemlju da je uredi.

Hrvatska. Ban Rauch, sluga magjarski, da pobiesni! I gori je od otca, gore zlo prema našoj hrvatskoj kraljevini nego li ga je spremao tiran Kuen i čaća mu Levin. Hrvati su složni, brane prava svoja i ne dadu se zastrašiti. Ban činovnike premješta, salje u mirovinu, odprema iz službe, a ipak ni ovi ni oni koji ostaju neklone duhom. Nikako se ne dadu pod jaram magjarski. Evala im! I unapried tako, a pravda mora da pobjedi.

Istra. Angelo Donelon, načelnik u Poreču, odrekao se je svoje časti, a pridržao položaj podkonsula Italijanskog. Na to ga naglala politička vlast, jer da se nemože verno služiti dvama gospodarima. Ovdje su se izmirili Italijanci i Hrvati. Hoće li prijateljstvo dugo trajati, to će vrieme pokazati. Budu li Italijani pametni i iskreni, hoće, a ne budu li, gore po njih.

Poruke Uredništva.

Prijatelju, Zaostrog. Hvala na pripisatom kao i na bodrenju. Radili, raditi ćemo uvijek za Boga i Hrvatsku!

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i dr.) — Šibenik.

KOD

Šime Šupuka

(Petrićeva kuća kod pazara)

može se dobiti prve vrsti

Engleske Modre Galice i najfinijeg
Italijanskog Sumpora uz vrlo povoljne
ciene.

Suviše isti prodaje:

Ječmeno brašno od naškog žita dobro ustrojena 100 Kilogr.	f. 10.80
Zob magjarsku „ „	„ 10.--
„ bosansku „ „	„ 9.50

Posluga brzo i točno.